

УДК 332.2.021.8.003.45(256)

Валентина Олегівна СОМОВА,

студентка 2 курсу групи ФБС-дср-20-1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Вікторія Анатоліївна ФУРСА,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри правового забезпечення підприємницької

діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6325-0910>

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Тіньова економіка - нелегальна неврахована, фіктивна, корислива діяльність, мета зосереджена на отримання доходу, приховуваного від офіційної влади будь-яким, навіть кримінальним або протизаконним шляхом.

Структуру тіньової економіки становить:

- неофіційна економіка – незаконні види економічної діяльності, при якому здійснюється невраховане офіційною статистикою виробництво товарів і послуг, що приховується від оподаткування;

- фіктивна економіка – розкрадання, спекулятивні угоди і хабарництво, а також інше шахрайство, яке пов'язано з прихованим одержанням грошей і їх подальшим застосуванням;

- підпільна економіка – незаконні види економічної діяльності [2, с. 149].

За своєю суттю тіньова економіка – це неконтрольований державою рух товарів і послуг, які є приховані від держави та органів державного управління соціально-економічні відносини між всіма громадянами, певними соціальними групами, що включає в себе невраховані, нерегламентовані види економічної діяльності. Вона може існувати тільки в командній і в ринковій економічних системах, хоча за масштабами та сферами може відрізнятися.

Основна причина, що спричиняє утворення тіньової економіки, виступає диспропорція між попитом і пропозицією, що слугує утворення дефіциту на товари і послуги. Основна мета тіньової економічної діяльності є отримання і збільшення прибутків, які важко отримати в країні з чітким і суворим законодавством [1, с. 59]. Їх отримання і є формою вирішення протиріч між інтересами держави та окремих суб'єктів ринку, що не мають можливості легальної економічної діяльності або не бажають це робити в діючому законодавчому полі.

Основні види тіньової діяльності в Україні:

- проведення готівкових операцій без обліку;
- приховування доходів або перебільшення видатків;
- виплати нелегальної заробітної плати;

- заниження ціни акцій корпорацій (при оформлені продажу контрольного пакету);
- хабарі, «відкати»;
- відмивання коштів;
- підпільне виробництво;
- незаконна господарська діяльність;
- шахрайство;
- «чорні ринки» (незаконні ринки збуту).

Тіньова економіка властива багатьом країнам. В Україні залишається гострою проблема коруптованості, нелегального виробництва і збуту продукції, фіктивних грошових операцій. Неефективна податкова політика веде до зменшення надходжень до бюджетів всіх рівнів, тобто змушує підприємства та підприємців приховувати свої прибутки. Дослідження у даному напрямку ускладнюється ще й тим, що достовірної і повної інформації про рівень тінізації економіки отримати практично неможливо.

Механізмами одержання тіньових доходів стали:

1. Нелегальний експорт капіталів;
2. Одержання тіньових доходів шляхом прихованого вилучення з обігу різниці між офіційними і реальними цінами на товари і послуги;
3. Корупція;
4. Нелегальні валютні та зовнішньоекономічні операції;
5. Випуск і реалізація необлікованої продукції;
6. Надання не облікованих послуг;
7. Вимагання, розкрадання, грабежі;
8. Незаконне шахрайство;
9. Незаконна приватизація державної власності.

Одна з причин виникнення тіньового сектору економіки є низька заробітна плата, високі податки на фонд оплати праці. На 1 доллар погодинної зарплати середньостатистичний український працівник виробляє приблизно в 3 рази більший ВВП, ніж аналогічний американський. Це говорить про експлуатацію найманої праці [3, с.9].

Тіньова економіка є об'єктивним явищем, яке характерне для всіх країн світу. На останньому Всесвітньому економічному форумі поширення тіньової економіки визвано одним із основних глобальних ризиків майбутнього десятиліття. Така оцінка пов'язана з негативними наслідками цього явища, а саме:

- викривленням конкурентного середовища, що створює невідгідні умови для функціонування легального сектору та спонукає його до переходу в «тінь»;
- зниженням ефективності заходів державного регулювання економіки;
- зниженням фінансового ресурсу зведеного бюджету, зростанням податкового навантаження на легальний сектор економіки;
- непродуктивним впливом капіталу з країни;

- значною кількістю неконтрольованих тіншових фінансових потоків.

Слід зазначити, що в країнах Європи тіншовий сектор сформований переважно за рахунок заборонених видів діяльності (нелегальних). Особливістю тіншової економіки в Україні є те, що вона формується здебільшого за рахунок легальних видів діяльності, доходи від яких виводяться з-під оподаткування, унаслідок умисного ухилення від сплати податків.

Висновок. Тіншова економіка за своєю сутністю є складним суспільно-економічним явищем, пов'язаним із незаконним привласненням суб'єктом економічної діяльності частини створеної вартості або частини майна через різноманітні спотворення достовірної інформації про рух грошових коштів та матеріальних цінностей, поданням неправдивої інформації первинного обліку для приховування джерел оподаткування.

Список бібліографічних посилань

1. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: [монографія] / В.Т. Шлемко, І.Ф. Білько. - К.: НІСД, 1997. - 144 с.
2. Фінанси : підручник. / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. - 2-ге вид. переробл. і доповн. - К. : Знання, 2012. - 687 с.
3. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України. [Аналітичний портал: Експерт України]. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.expe.ua.info/document/archivepa/law5xwqoi/index.htm>.
4. Сайт wikipedia [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Фінансова_безпека.

УДК 336.01

Егор Вадимович КИРИЧЕНКО,

студент групи ФБСдср-18-1 факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Юлія Миколаївна КИРИЧЕНКО,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри правового забезпечення підприємницької

діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9125-218X>

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ДЕРЖАНИХ ОРГАНІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених Міністерством економічного